

Čínsko-konžské vztahy: Nové strategické partnerství

Kateřina ŽENKOVÁ RUDINCOVÁ

Sino-Congolese relations: A new strategic partnership

Abstract: *The Democratic Republic of Congo (DRC) is a central African country which is rich in natural resources with long-term economic ties with China. The China's presence in Africa is well-known, however, it is an open question whether it is based on a mutually beneficial partnership or neocolonial strategies to gain profit. The main aim of the article is to identify the strategies of Chinese actors in relations with Congolese partners. The methodology is based on the study and analysis of official documents, literature and databases of international trade and the Congolese-Chinese agreement signed in 2008 in parliament. The conclusion is it might be mutually beneficial for both sides. Besides that, China and DRC developed a cooperation in the field of security issues which is illustrated by China's participation in the UN peacekeeping missions.*

Keywords: *Democratic Republic of Congo, China, soft power, international trade*

Úvod

Současná čínská přítomnost v Africe je často předmětem nejen odborných studií, ale také populárních a novinových článků. Pohledy na působení Číny v Africe se různí, od varování, že Čína vytváří nový model nebo normativní konsensus a podřívá tak dominanci liberálních norem v domácí i mezinárodní politice, až po argumenty, že Čína spíše než na vytváření nových norem se zaměřuje na negaci těch stávajících (Breslin 2011, p. 3). Moyo (2016) shrnuje přístupy k čínské přítomnosti v Africe do tří skupin: (1) pojetí Číny jakožto aktéra, který se snaží o (re)kolonizaci Afriky; (2) pojetí přítomnosti Číny v Africe jakožto aspektu globalizace, která s sebou nese diverzifikaci trhů a ekonomický vzestup nových mocností; (3) čínské působení v Africe je dáváno do širší souvislosti, přičemž Afrika a globální Jih jsou pojímány jakožto aréna pro nový zápas o trhy, půdu a zdroje mezi mocnostmi. Čině jsou rovněž dávány za vinu mnohé problémy, se kterými se Afrika potýká. Čínské aktivity v Africe bývají nezdědka pojímány jako nemorální a vedené pouze za ziskem, zatímco aktivity jiných aktérů (ať už západních nebo afrických) bývají často ospravedlňovány a omlouvány (Taylor 2008, p. 181; Croll, Lebzien a Paes 2008, p. 1). Jak argumentuje Ian Taylor (2008, p. 4), čínské působení v Africe je motivováno především ekonomicky. Proto je v zájmu Číny existence stabilních režimů, které by zajistily čínským pracovníkům bezpečnost a záruky čínským firmám, přestože autor připouští, že Čína neklade důraz na prosazování lidských práv v Africe.

Vzhledem k obrovskému ekonomickému rozvoji v posledních třiceti letech byla Čína nucena uspokojit svou potřebu nerostných surovin dovozem, přičemž svou pozornost obrátila v 90. letech 20. století na Afriku, odkud se v té době stáhli tradiční partneři, jako evropské státy nebo USA. Kvůli svému nerostnému bohatství se do popředí čínského zájmu v Africe dostala také Konžská demokratická republika (KDR). Značnou pozornost vzbudil na konci první dekády nového tisíciletí nárůst vzájemné obchodní výměny, ale především dohoda, která byla uzavřena mezi konžskou vládou a Čínou (dále Sicomines Agreement 2008), nazývaná „kontraktem století“ (Hellendorf 2011, p. 17). Na jejím základě byla vytvořena společná čínsko-

konžská společnost Sino-Congolais des Mines (Sicomines), které byly uděleny koncese na těžbu surovin v provincii Katanga a výměnou za to byla přislíbena realizace řady projektů na výstavbu infrastruktury v KDR, financovaná z půjček poskytnutých státem vlastněnou Export-Import (Exim) Bank of China (Jansson 2011, p. 5). Tato dohoda bývá často kritizována, např. Kabemba (2016) zmiňuje její netransparentnost, nekonkrétnost, vedoucí roli Číny v nově založené Sicomines a neschopnost konžské vlády vyjednat výhodné podmínky. Zároveň však připouští, že pro KDR představuje příležitost, jak získat jinak nedostupné zdroje pro výstavbu infrastruktury, a zároveň posiluje vyjednávací pozice konžské vlády na mezinárodních fórech. Podobné pozice zaujímají Marysse a Geenan (2009), podle kterých si Čína uzavřením dohody zajistila výstavbu infrastruktury vedoucí z východu země, kde probíhá těžba, na pobřeží. Celkově dohodu považují za výhodnější pro Čínu, protože hodnota nerostných zdrojů převyšuje hodnotu navrhovaných projektů, a navíc byly čínským aktérům přislíbeny extrémní fiskální a celní výjimky.

Čínské působení v KDR je vhodné zkoumat z širší regionální perspektivy, přičemž obecně lze v rámci dosavadního poznání identifikovat tři přístupy (Asongu 2016). První z nich pojímá čínsko-afriické vztahy jakožto neokoloniální (např. Alden 2005), kdy čínským zájmem je pouhá exploatace zdrojů a nalezení odbytíšť pro levné výrobky. Druhý přístup lze nazvat „optimistickým“ (např. Addis a Zuping 2018), přičemž rozvíjení vztahů s Čínou je považováno za příležitost pro africké státy a je zdůrazňována role Číny především pro rozvoj infrastruktury v Africe. V rámci třetího přístupu je pak čínská působnost v Africe vnímána jakožto nevyhnutelný důsledek globalizace, protože africké státy nemají kromě Západu a Číny žádné další alternativní partnery, a navíc se motivace a strategie západních a čínských firem příliš neliší (např. Drogendijk a Blomkvist 2013).

Cílem tohoto článku je přispět do debaty o povaze čínské angažovanosti v KDR v posledních dvaceti letech a identifikovat aktéry a mechanismy čínského působení v oblasti. Článek diskutuje čínské ekonomické strategie za použití konceptu *soft power* a snaží se nalézt odpověď na následující otázku: Jedná se v případě čínsko-konžských vztahů o snahu Číny o (re)kolonizaci Afriky, tedy o pouhý zájem o exploataci nerostných surovin a nalezení odbytíšť pro levné výrobky, nebo se jedná o vzájemně prospěšné partnerství, ze kterého plynou výhody oběma aktérům? Podstata neokolonialismu je pro potřeby tohoto textu chápána v souladu s Kwame Nkrumahem jakožto stav, kdy „*stát, který mu podléhá, je suverénní pouze teoreticky. Ve skutečnosti však jeho ekonomický systém a také jeho politika je řízena zvenčí*“ (Nkrumah 1965). Neokolonialismus se projevuje v ekonomické, politické, ale také kulturní oblasti. Lze jej operacionalizovat pomocí následujících faktorů: ekonomická závislost slabšího aktéra na silnějším pomocí uzavírání nevýhodných exportních smluv a udělování těžebních koncesí; vměšování se do vnitropolitických a mezinárodněpolitických záležitostí států; přítomnost cizích vojenských jednotek a expanze idejí a kultury (Haag 2011, p. 9-12). Vzájemně výhodné partnerství oproti tomu může být chápáno v souladu s Lumumbou-Kasongem (cit. in Lumumba-Kasongo 2011, p. 238) jakožto spolupráce, která „*může vytvořit cesty a prostředky pro odstranění asymetrických vztahů mezi státy. Teorie „win-win“ zahrnuje liberální ekonomickou spolupráci pomocí obchodních toků (export a import), [...] transfer technologií a integrace v globálních hodnotových řetězcích a přísun pomoci, které by měly přinést poměrné výhody, ke kterým by jinak partneři před uzavřením těchto vztahů neměli přístup.*“

Metody

Z metodologického hlediska se jedná o intrinsitní případovou studii (Ženka a Kofroň 2012). Jejím cílem není na základě zkoumaného případu vytvářet či testovat teorie nové, ale důkladné porozumění jednomu konkrétnímu případu. KDR byla vybrána jakožto případ pro následující studii vzhledem k tomu, že se (1) jedná o africký stát s velkým přírodním

bohatstvím, a tedy i potenciálem vývozu nerostných surovin; (2) nepřevažuje zde jedna exportní komodita, ale export je diverzifikovaný; (3) s Čínou existují dlouhodobé a intenzivní obchodní a investiční vztahy; (4) čínská angažovanost v KDR zahrnuje oblast ekonomickou, ale také politickou a bezpečnostní.

Text je založen na analýze široké škály dokumentů týkajících se čínsko-konžské spolupráce včetně strategických dokumentů, jako je *China's African Policy* (Government of China 2006), ekonomických dohod uzavřených mezi čínskou a konžskou vládou (Sicomines Agreement 2008) a dalších zdrojů, zahrnujících statistiky mezinárodního obchodu (UN Comtrade) a literaturu. Dokumenty jsou analyzovány pomocí metody kvalitativní obsahové analýzy, která „spočívá ve vyhledávání zásadních témat v analyzovaných materiálech“ (Bryman, cit. in Kohlbacher 2006), doplněné o analýzu struktury a objemu vzájemné obchodní výměny mezi Čínou a KDR ve stanoveném časovém období. K vládním dokumentům je vzhledem k jejich možnému ideologickému zabarvení přistupováno v souvislosti s konceptem strategických narativ (Roselle, Miskimmon a O'Loughlin 2014), kdy jsou zkoumány významy, které jsou těmito narativy utvářeny.

Co se týče struktury článku, v první části jsou zhodnoceni klíčoví čínští aktéři, kteří v subsaharské Africe působí, a jejich strategie za použití konceptu *soft power*. Druhá část diskutuje čínsko-africké vztahy a snaží se nalézt odpověď na otázku, zda se jedná skutečně o partnerství, anebo Čína vytváří neokoloniální vztahy a využívá africké státy jakožto zdroj surovin a nová odbytiště pro své levné výrobky. Další část studie je zaměřena na případovou studii současných čínsko-konžských vztahů a analyzuje aktuální trendy, exportní toky a spolupráci v oblasti ekonomické, ale také politické a bezpečnostní. Závěr pak představuje zhodnocení čínsko-konžských vztahů a návrh pro další výzkum.

Čínské strategie a aktéři v Africe

Přestože se Čína angažovala v Africe již v období studené války, k zintenzivnění čínsko-afrických vztahů došlo až v 90. letech 20. století. Čína je v současnosti nejvýznamnějším exportním partnerem států subsaharské Afriky a po Indii je druhým nejvýznamnějším odbytištěm subsaharského vývozu (World Bank 2017). Spolu s dalšími nastupujícími asijskými mocnostmi se snaží zaplnit prostor, který v Africe vznikl po skončení studené války. USA a evropské státy ztratily v 90. letech v Africe dominantní postavení a kontinent se stal v očích západní veřejnosti i politické reprezentace regionem beznaděje, občanských válek, hladomoru, nemocí a chudoby (Záhořík 2010, p. 76). Africké země se tak ocitly osamocené bez svých bývalých patronů a hlavně bez zdrojů příjmů. Z toho důvodu se stále častěji obracejí s nadějami o poskytnutí finanční pomoci k uskutečnění různorodých projektů na Čínu a další nové aktéry, jako je Indie (např. Cheru a Obi 2010), Turecko (Rudincová 2014, Özkan 2010, Langan 2016, Donelli a Levaggi 2016), Indonésie (např. Tarrosy 2016) nebo Japonsko (např. Piknerová a Švédová 2016).

Úspěch Číny v Africe je často dáván do souvislosti s její politickou a ekonomickou atraktivitou a budováním pozitivního obrazu pomocí zdůrazňování vzájemných výhod při možné spolupráci, což je velice podobné konceptu *soft power* (Fijałkowski 2011, p. 223). Jeho autorem je Joseph Nye, který se zamýšlel nad proměnou moci USA po roce 1990, kdy začaly v jejich zahraniční politice převažovat nedonucovací prostředky za účelem ovlivňování chování ostatních aktérů (Nye 1990, 2004). *Soft power* je chápána jakožto schopnost získání žádaných výsledků na základě přitažlivosti. Je dávana do kontrastu k *hard power*, tedy použití vojenských a ekonomických donucovacích prostředků.

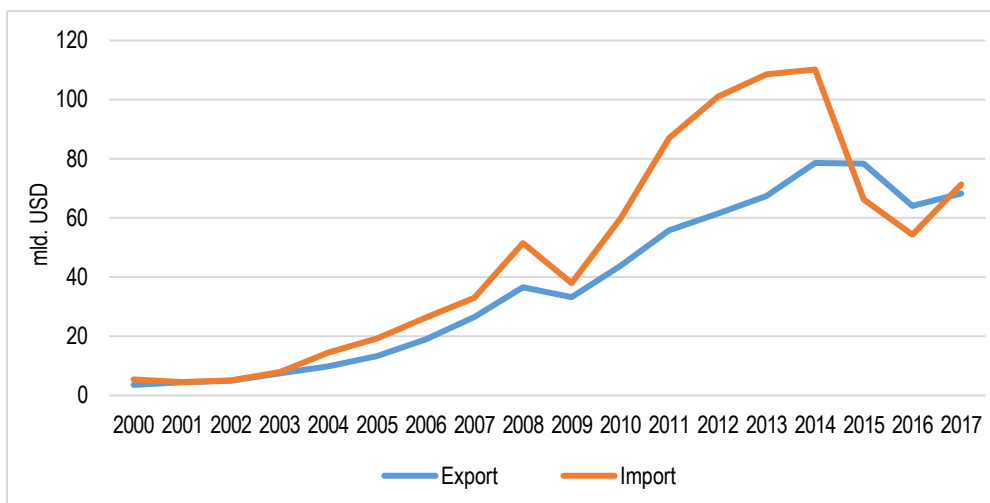
Přitažlivost je uskutečňována pomocí kultury v širším slova smyslu, hodnot a zahraniční politiky aktérů. Zdrojem přitažlivosti může být rovněž ekonomický rozvoj, který má vliv na způsob života daných společností (Nye 2009, p. 161, Fijałkowski 2011, p. 224). Přestože

ekonomické nástroje bývají ve většinovém diskurzu považovány za součást *hard power* (Breslin 2011, p. 4), právě ekonomický rozvoj je hlavním zdrojem *soft power* Číny v Africe, která je schopná díky tomu přitahovat africké aktéry a používat především rozvojové programy k pronikání na africký kontinent. *Soft power* je chápána jakožto aktivní, což znamená, že státy samy vytvářejí strategie, pomocí kterých ostatní přitahují.

Důležitou součástí čínské *soft power* je veřejná diplomacie. Vedle oficiální koncepce čínské politiky v Africe, vydané v dokumentu *China's African Policy* (Government of China 2006), se čínští aktéři snaží o vytváření obrazu založeného především na myšlence spolupráce na úrovni Jih-Jih, přičemž je zdůrazňována absence koloniální minulosti, což je vnímáno jakožto výhoda oproti evropským zemím. Čína se vymezuje oproti Západu tím, že zdůrazňuje vzájemnou solidaritu rozvojových zemí a svůj nezájem o vytváření nového globálního řádu (Breslin 2011, p. 12). Toto může být chápáno jakožto strategický narativ, který konceptualizovali Roselle, Miskimmon a O'Loughlin (2014) a který přímo určuje vznik, promítání a šíření myšlenek v mezinárodním systému. Čínská rozvojová spolupráce v Africe není vázaná jinými podmínkami než těmi, které podporují čínské investice a je poskytována především na projekty infrastruktury, které jsou v Africe nesmírně žádané a potřebné (Fijałkowski 2011, p. 230). Oproti tomu západní státy často podmiňují poskytování prostředků rozvojové spolupráce demokratizací a důrazem na dodržování lidských práv a dobré vládnutí.

V literatuře se často hovoří o Číně v Africe, přičemž Afrika bývá pojímána jakožto jedna velká země, přestože se jedná o extrémně rozmanitý kontinent složený ze zemí s odlišnými ekonomickými zájmy, politickými systémy a úrovní rozvoje. Pro Čínu jsou atraktivní zejména státy se značným nerostným bohatstvím, jako je KDR, Angola nebo Konžská republika a pak také rozvinuté státy regionu, jako JAR. Nejvyššího objemu dosáhl čínský import ze subsaharské Afriky v roce 2014. Oproti exportu z Číny je dynamičtější a zaznamenává vyšší výkyvy, což je dáno volatilitou cen nerostných surovin na světových trzích. Export čínských výrobků do subsaharské Afriky nedosahuje takového objemu jako import, avšak i v tomto případě došlo k významnému nárůstu, přičemž opět k nejdynamičtějšímú růstu docházelo mezi lety 2010 a 2014 (obr. 1). Co se týče vzájemné obchodní výměny s vybranými zeměmi subsaharské Afriky, dynamicky rostl především čínský import. V případě KDR, JAR a Zambie se mezi lety 2006 a 2012 dokonce zdesetinásobil. Angola, která do Číny vyváží především ropu, je stabilně na předních příčkách afrického exportu do Číny. Ve většině vybraných případů je obchodní bilance kladná ve prospěch čínského importu ze subsaharské Afriky, v případě Angoly dokonce import dosahuje desetinásobku exportu (tab. 1). Pokles obchodní výměny mezi Čínou a africkými státy mezi lety 2014 a 2017 byl zapříčiněn ekonomickým poklesem na africkém kontinentě, způsobeném především snížením cen ropy na světových trzích. Proto není překvapivé, že snížení exportu i importu v tomto období se týkalo především zemí, které produkují a vyvážejí ropu, jako je Angola nebo Konžská republika.

V subsaharské Africe se angažuje rovněž celá řada čínských aktérů. Kromě státních firem zde působí mnoho dalších podniků v soukromém vlastnictví, přestože čínská politická reprezentace v roce 2006 zavedla jednotnou oficiální „africkou politiku“. Na celostátní úrovni se na ní podílejí především Státní správa pro dohled a správu majetku (*State-owned Assets Supervision and Administration Commission, SASAC*), Ministerstvo obchodu, Ministerstvo zahraničních věcí, a dále jsou to čínské agentury a banky poskytující úvěry, provinční a městské správy. SASAC je vlastníkem anebo hlavním akcionářem každého čínského státem vlastněného podniku (*state-owned enterprise, SOE*), přičemž jeho hlavním cílem je maximalizace zisku (Fijałkowski 2011, pp. 226-227). Čínské SOE se angažují především v oblasti těžby ropy a nerostných surovin, přičemž mezi nimi dochází k boji o přístup ke zdrojům, popřípadě se státem vlastněné podniky rozhodnou pro spolupráci s dalšími státem vlastněnými nebo soukromými firmami. Tato taktika je výhodná především pro stavební firmy, které by jinak, pokud by nedošlo k jejich spojení, soupeřily o zakázky. Takto vytvořená velká konsorcia mají lepší pozici v boji o kontrakty (Davies 2008, p. 141).

Obr. 1. Čínský obchod se subsaharskou Afrikou (2000-2017);
Zdroj: World Bank (2019a).

Tab. 1: Vzájemná obchodní výměna mezi Čínou a vybranými africkými státy (v mil. USD)

Stát	2000		2006		2012		2017	
	Export	Import	Export	Import	Export	Import	Export	Import
JAR	1014	1037	5768	4085	15323	44654	14809	24389
Angola	34	10933	894	10933	4039	33562	2257	20698
Konžská rep.	18	324	241	2792	521	4555	498	3962
KDR	18	1	69	369	837	3527	970	3290
Nigérie	546	307	2852	278	9296	1274	12153	1624
Keňa	133	4	621	24	2789	52	5035	167

Zdroj: World Bank (2019a)

Významnou roli ve financování projektů v Africe hrají čínské banky, především státem vlastněná China Exim Bank (*Export-Import Bank of China*), pomocí které jsou vypláceny půjčky africkým vládám na výstavbu infrastruktury. Podmínkou poskytnutí půjčky je uzavření kontraktu na výstavbu infrastruktury čínskými firmami, přičemž nejméně 50% materiálu a technologií pro výstavbu musí pocházet z Číny (Corkin, Burke a Davies 2008, p. 3). Důležitými aktéry v čínsko-afrických vzájemných politických a ekonomických vztazích jsou rovněž jednotlivé čínské provincie. O obchod s Čínou na úrovni provincií se starají především jednotlivé Úřady pro mezinárodní vztahy (*Foreign Affairs Office*) a Komise pro mezinárodní obchod a ekonomickou spolupráci (*Foreign Trade and Economic Cooperation Commission*, FTECC) (Zhimin a Junbo 2009, p. 5). Hlavním úkolem Úřadů pro mezinárodní vztahy, které dostávají pokyny přímo z ministerstva zahraničí, je realizace čínské státní politiky na lokální úrovni. V kontextu vztahů s Afrikou to znamená, že provincie hledají v Africe odbytiště pro své zboží. V důsledku prudkého ekonomického růstu jsou nyní provincie finančně silné, a proto jsou schopné podporovat mezinárodní obchod. V Africe se angažují především v oblasti obchodu, výstavby, investic a poskytují také humanitární pomoc (Zhimin a Junbo 2009, p. 7).

Důležitým předělem v čínsko-afrických vztazích bylo v roce 2000 vytvoření Fóra pro čínsko-africkou spolupráci (*Forum on China-Africa Cooperation*, FOCAC), které nastartovalo

příklon Číny k ekonomickému pragmatismu. Čína usiluje o získání přístupu ke strategickým nerostným surovinám, africké země naproti tomu potřebují zahraniční investice. Proto nabídla Čína 31 zemím částečné nebo dokonce úplné zrušení jejich dluhů pomocí vytvoření fondů na podporu čínských investic do afrického průmyslu a vzájemného čínsko-afrického obchodu (Záhořík 2010, pp. 78-79, Du Plessis 2014). V roce 2006 se konal v Pekingu třetí summit FOCAC, na kterém vyjádřili čínští zástupci zájem vytvořit v Africe tři až pět zvláštních ekonomických zón, které měly poskytovat liberální prostředí pro investice zaměřené na strategická průmyslová odvětví a snažit se přitáhnout investice ze zahraničí (Davies 2008, p. 137). V roce 2006 schválila čínská vláda strategický dokument, na základě kterého byla navržena spolupráce s africkými státy v oblasti politické, ekonomické, ale také vzdělávací, kulturní, zdravotní a sociální (Government of China 2006). V roce 2012 byl přijat na páté ministerské konferenci FOCAC *Beijing Action Plan*, který identifikuje kromě ekonomické spolupráce rovněž spolupráci v politických otázkách a regionální bezpečnost jakožto klíčové oblasti čínského zájmu v Africe (Wang a Zou 2014, p. 1117).

Čínská angažovanost v Africe se v ekonomické oblasti projevuje poskytováním půjček africkým státům výměnou za přístup k ropě a dalším strategickým nerostným surovinám, investicemi především do rozvoje infrastruktury a zároveň čínským importem levných výrobků. Toto má nejen negativní dopady, kdy je decimována domácí výroba, která není schopná cenově konkurovat levnému čínskému zboží, ale také je zapotřebí zdůraznit pozitivní dopady levného čínského dovozu, kdy se čínské výrobky dostanou i k nejhudším lidem, kteří jsou schopni si je koupit (Haroz 2011). Struktura čínského obchodu se subsaharskou Afrikou má jednoznačně neokoloniální charakter, kdy jsou exportovány především výrobky, v tomto případě spotřební zboží, textilní produkty a oděvy, ale také strojírenské a elektrotechnické produkty a dopravní prostředky, a importovanými komoditami jsou nerostné suroviny, z nich pak především kovy a paliva (tab. 2).

Tab. 2. *Struktura čínského obchodu se subsaharskou Afrikou za rok 2017 (v mil. USD) na základě klasifikace SITC 2*

Skupina komodit	Export do subsaharské Afriky	Import ze subsaharské Afriky
Spotřební zboží	64 014,8	6 779,6
Stroje a dopravní prostředky	23 375,8	72,0
Textil	13 109,0	449,6
Chemikálie	4 832,6	379,9
Potraviny	2 145,1	2 023,3
Rudy a kovy	986,7	20 518,4
Paliva	817,2	31 802,1
Zemědělské suroviny	319,3	3 080,7

Zdroj: World Bank (2019b, 2019c)

Před rokem 1993 byla Čína schopná uspokojit poptávku po energetických zdrojích pomocí svých vlastních zásob uhlí a ropy. Od roku 1993 se pak stala importérem ropy a jejím druhým největším spotřebitelem, když na pozici za USA vystřídala Japonsko (Rotberg 2008, p. 4). Vzhledem k tomu, že světové zásoby ropy se pomalu vyčerpávají, je Čína nucená hledat další zdroje ropy, aby zajistila svou energetickou bezpečnost. Z toho důvodu je čínská pozornost v Africe soustředěna především na velké ropné producenty, jako Angola, Konžská rep., Gabon, nebo Nigérie (tab. 1). Přestože je ropa patrně nejdůležitější surovinou, kterou Čína z Afriky dováží, stranou čínského zájmu nezůstávají ani další suroviny, jako např. dřevo, které se dováží z KDR, Rovnickové Guineji, Kamerunu a Libérie, nebo bavlna z Beninu, Burkiny Faso, Mali, anebo také měď ze Zambie a KDR. Dalšími významnými surovinami jsou např. diamanty z Jižní Afriky nebo cín z KDR (Rotberg 2008, p. 5).

Aktivita Číny v Africe však nelze zjednodušovat pouze na ekonomické ukazatele. Čína dlouhodobě působí jako významný donor rozvojové spolupráce v Africe. Investuje do vzdělání, šíření čínské kultury v Africe, budují se konfuciánská centra a čínské zdravotnické kliniky. Do Afriky jezdí stovky tisíc čínských turistů ročně a žije zde již natrvalo mnoho Číňanů, kteří se zde usadili v průběhu uplynulé dekády (Hellendorff 2011, pp. 12-13). Kromě toho se Čína angažuje také v bezpečnostní oblasti a v aktivitách na udržení míru na kontinentě, vzhledem k tomu, že se podílí na mírových operacích OSN včetně operace MONUC v KDR a rovněž na boji proti námořnímu pirátství u afrických břehů (Wang a Zou 2014). Čína rovněž podporuje africké regionální organizace, což může být ilustrováno faktem, že čínská vláda financovala výstavbu nové budovy Komise Africké unie v Addis Abebě v roce 2012 (BBC 2012).

Čína a KDR: nekoloniální vztahy nebo strategické partnerství?

Jedním z nejdůležitějších obchodních partnerů Číny v subsaharské Africe je KDR. Přestože je Kongo státem s obrovskými zásobami nerostného bohatství, především mědi, kobaltu nebo koltanu, řadí se mezi nejhudší země světa. HDP/obyv. v roce 2017 dosáhlo pouhých 887,2 USD (World Bank 2018), HDI dosahuje 0,457, čímž se Kongo řadí na 176. příčku ve světě (UNDP 2018). Podle Democracy indexu se KDR řadí na 165. příčku ze 167 zemí, a tudíž je klasifikována jakožto autoritářský režim (Economist Intelligence Unit 2018). Fragile states index, vydávaný společně Fund for Peace a časopisem Foreign Policy, zařazuje KDR v roce 2019 jakožto pátou nejzhroutnější zemi ze 178 s celkovým skóre 110,2, přičemž nejhůře byla hodnocena v ukazatelích skupinové křivdy a uprchlíci a IDPs (vnitřně vysídlené osoby) (The Fund for Peace 2019). V čele země stojí v současnosti prezident Félix Tshisekedi, který nastoupil do úřadu v lednu 2019 na základě výsledků voleb konaných v předchozím roce. Předchozí prezident, Joseph Kabila, syn Laurenta Kabilu, který stál v čele Konga od roku 1997, kdy svrhl nechvalně proslulý režim Mobutu Sese Seka, vládl KDR od roku 2001 a v roce 2016 byl nucen rezignovat na svůj záměr opětovně kandidovat do prezidentského úřadu kvůli veřejným protestům. Současný konžský režim lze charakterizovat jakožto autoritářský, omezovány jsou občanské svobody, opozice a občanská společnost. Vláda nekontroluje celé státní území, ozbrojené skupiny operují především na východě země v provinciích Severní Kivu a Jižní Kivu. Humanitární situace v zemi je rovněž kritická, v roce 2018 zde bylo nuceno opustit své domovy 4,5 mil. obyvatel a 130 tis. uprchlo za hranice (Human Rights Watch 2018).

Právě působení ozbrojených skupin především na východě země v regionech s těžbou minerálů, korupční prostředí a špatná infrastruktura jsou faktory, které značně omezují možnosti vývozu surovin. Přesto Čína neváhá investovat ani v zemích s vysokými bezpečnostními riziky a pro konžskou vládu tak představuje klíčového partnera. Vedle bohatých zdrojů nerostných surovin je důležitým ekonomickým faktorem také fakt, že Kongo je čtvrtým nejlidnatějším státem Afriky (přibližně 85 mil. obyv.), a proto pro Čínu představuje velký potenciální trh. Navíc zdejší obyvatelé nedisponují velikou kupní silou, import levných čínských výrobků je tedy pro ně výhodný.

Novodobé čínsko-konžské partnerství započalo v roce 2008, kdy vlády uzavřely sérii dohod typu „zdroje za infrastrukturu“ (*resource for infrastructure deals*) (Landry 2018). Podle jedné z nich měla Chinese Exim Bank poskytnout KDR půjčku ve výši 8,5 miliard dolarů na výstavbu infrastruktury a na rozvoj těžebního sektoru, což je největší jednorázový kontrakt, který Čína v Africe do té doby dojednala. Výměnou za poskytnutí půjček na výstavbu infrastruktury měla konžská vláda poskytnout Číně přístup k 10,6 milionům tun mědi a 600 tisícům tunám kobaltu v regionu Katanga (Hellendorff 2011, p. 7). Vzhledem k plánované rozsáhlé exploataci konžských zdrojů bývají tyto dohody mezi Čínou a Kongem někdy nazývány také „druhá kolonizace“ (Vandaele 2008).

Z dohod s Čínou by však mohla profitovat také konžská společnost, pokud by se podařilo peníze investovat účelně. Kabilova vláda stanovila pět klíčových oblastí, do kterých by měla investovat peníze z čínských půjček. Jedná se o vodu, elektrickou energii, vzdělání, zdravotnictví a rozvoj dopravy. Plánované projekty na výstavbu a opravu infrastruktury znázorňuje obr. 2. Podle dojednané smlouvy měly být prostředky investovány na opravu a výstavbu silnic především na východě Konga, plánované rekonstrukce a výstavba nové železnice pak měla

propojit na nerostné suroviny bohatý východ s pobřežím a hlavním městem. Co se týče dalších projektů, měla být opravena letiště v Gomě a Bukavu rovněž na východě země. Kromě toho byly naplánovány investice do rozvoje distribuce a výroby elektrické energie, ale také výstavby zařízení, ze kterých by mohli profitovat místní obyvatelé, jako je sociální bydlení, kliniky, nemocnice a další zdravotnická zařízení a rovněž vzdělávací instituce (obr. 2). Hlavní myšlenkou těchto dohod je, že konžské a čínské státem vlastněné firmy založí společný podnik Sicomines, přičemž tato společnost bude investovat 3 miliardy dolarů především v oblastech, kde se těží nerostné suroviny. Zisky této společnosti pak budou použity ke splácení těchto investic a budou dále investovány do rozvoje infrastruktury (Vandaele 2008). Sicomines je složena z čínských společností Sinohydro a China Railway Engineering Corporation (CREC) s 68% podílem a z konžské parastátní společnosti Gécamines, která vlastní 32% podíl (Jansson, Burke a Jiang 2009, p. 33). V dohodě je zakotven článek o tom, že konžská vláda garantuje bezpečnost investic a splácení prostředků, které budou vynaloženy na rozvoj infrastruktury. Naproti tomu konžská vláda prosadila do dohody, že nejméně polovina vynaložených prostředků musí být použita na dovoz technologií a vzdělání místních pracovníků, přičemž pouze jedna pětina zamýšlených pracovníků může pocházet z Číny. Další prostředky by měly být vynaloženy také na sociální projekty v daných oblastech a kolem 12 % zakázek by mělo být přenecháno konžským firmám (Vandaele 2008).

Uzavření této dohody mezi Čínou a Kongem sledoval se znepokojením Mezinárodní měnový fond (*International Monetary Fund*, IMF) vzhledem k tomu, že KDR byla zařazena v rámci programu Skupiny Světové banky mezi nejvíce zadlužené chudé země. To znamená, že země musí splnit kritéria, stanovená IMF před tím, než jí bude odpuštěna část dluhu. Musí dokončit tříletý program na redukci chudoby a podle IMF mělo Kongo snížit objem půjček od Číny a restrukturalizovat je tak, aby nezatěžovaly státní rozpočet. Konžská vláda nakonec souhlasila s odložením kontraktu pro Sicomines ve výši 3 miliard dolarů, aby vyhověla požadavkům IMF (Jansson, Burke a Jiang 2009, p. 34).

Nakonec byla uzavřena nová dohoda, která redukuje výši čínské půjčky KDR na 6 miliard dolarů. Objem příslibených minerálů, ke kterým měla Čína získat přístup, zůstal nezměněn. Problematickým byl rovněž fakt, že smlouva neobsahovala detailní postupy stanovení cen nerostných surovin ani konkrétní projekty na výstavbu infrastruktury. Podle Clauda Kabemby (2016, pp. 80-81) se tak jedná o klasický kontrakt, ve kterém silnější partner určuje podmínky. Přesto z této dohody může profitovat rovněž konžská strana, protože díky půjčkám od čínské vlády mohou být vystavěny a opraveny silnice, nemocnice nebo školy. Uzavření dohody s Čínou rovněž napomohlo konžské vládě k posílení vyjednávací pozice vzhledem k její možnosti diverzifikace odbytišť pro export nerostných surovin. V průběhu dalších let od uzavření dohody se ukázalo, že kontrakt nebyl pro Čínu tak výhodný, jak se na počátku zdálo. Ceny mědi na světových trzích v té době znatelně poklesly, došlo rovněž ke snížení odhadů zásob nerostných surovin na území Konga, v případě mědi se jednalo o snížení z 10,6 na 6,8 mil. tun (Landry 2018). Dohoda byla terčem kritiky ze strany mezinárodních nevládních organizací, které kritizovaly netransparentnost vyjednávání, ale také možné škody na životním prostředí, které s sebou těžba surovin ponese (Global Witness 2011).

Naplňování dohody se ukázalo býti rovněž problematickým. Nejprve probíhala implementace v souladu s dohodou, ale v roce 2012 byla zastavena kvůli chybějícímu finančnímu ujednání, když China Exim Bank pozastavila financování projektů na výstavbu infrastruktury, protože nebylo dosaženo dohody mezi zúčastněnými stranami. Banka totiž nebyla přesvědčena, že se jí poskytnuté prostředky pro výstavbu konžské infrastruktury navrátí (Jansson 2013). Celkově lze podle Maiza-Larrarte a Claudio-Quirogy (2019) hodnotit implementaci jakožto neúspěšnou pro KDR vzhledem k tomu, že infrastruktura, která byla doposud vystavěna, je nedostatečná nebo dosahuje nízké kvality. Doposud byla provedena výstavba a opravy městských komunikací především v hlavním městě Kinshase, dále výstavba 137 km dlouhé silnice mezi Lubumbashi a Kasomenem a opravy kratších úseků dalších silnic na východě země. Dále byla dokončena výstavba jedné nemocnice a továrny na výrobu prefabrikovaných domů (Maiza-Larrarte a Claudio-Quiroga 2019, p. 434).

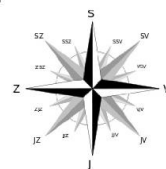

Legenda

- Silnice
- Opravy silnic
- - - Výstavba silnic
- Železnice
- Opravy a modernizace železnice
- - - Výstavba železnice
- ▬ Výstavba mostu

- ✈ Rekonstrukce letišť
- ⚠ Opravy distribučních sítí
- ⚙ Výstavba hydroelektráren
- Opravy městských silnic
- Města nad 150 tis. obyvatel
- Vodní plochy
- ⋯ Hranice provincií
- ▬ Státní hranice

0 250 500 km

Obr. 2. Mapa projektů infrastruktury na základě původní konžsko-čínské dohody z dubna 2008 (Pozn. mapa neobsahuje projekty na výstavbu a rekonstrukci sociálního bydlení, univerzit, zdravotnických středisek a nemocnic); Podklady: Natural Earth; Zdroj dat: Sicomines Agreement (2008), vlastní zpracování.

Čína je největším ekonomickým partnerem KDR, čímž odsunula na vedlejší kolej tradiční obchodní partnery, především bývalou metropoli Belgie (Hellendorff 2011, p. 19). Co se týče vzájemné obchodní výměny, od roku 2000 Čína zněkolikanásobila objem dovozu z KDR, přičemž největšího objemu dosáhl v roce 2012, kdy byly z KDR vyvezeny do Číny komodity v hodnotě 3,5 miliard USD (obr. 3). Pokles hodnoty konžského vývozu do Číny v roce 2013 lze přičítat pozastavení implementace čínsko-konžské dohody a v letech 2015–2016 pak snížení cen nerostných surovin na světových trzích a následně ekonomické krizi, která zasáhla nejen KDR, ale také další africké státy. Nárůst podílu skupiny komodit 81 - ostatních obecných kovů, cementů a výrobků z nich v roce 2017 lze přičítat nárůstu objemu vývozu kobaltu a kobaltových rud do Číny, které převýšily dokonce i objem vývozu mědi. Čínský export

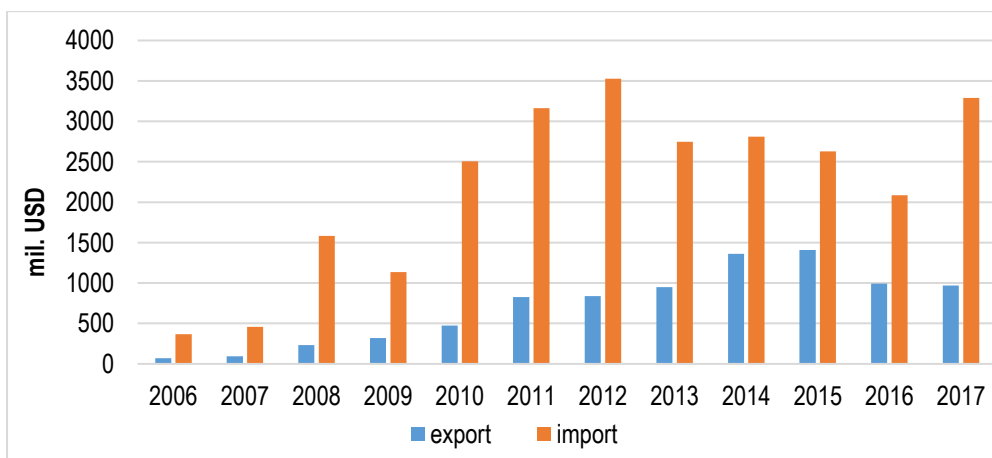
do KDR je více diverzifikovaný než import. Hlavní podíl čínského importu z KDR tvoří nerostné suroviny, především kobalt a měď. Naopak Čína vyváží do KDR především průmyslové výrobky, čímž obchod mezi těmito státy nabývá neokoloniální struktury. Největší podíl na čínském exportu do KDR tvoří skupina komodit 84 (reaktory, kotle, přístroje a nástroje mechanické) a 85 (přístroje el. záznamu, reprodukce zvuku a TV obrazu). Podíl paliv na importu oproti roku 2013, kdy dosáhl 33 %, poklesl v roce 2017 na 6 %, což lze vysvětlit poklesem cen ropy na světových trzích a snížením její produkce (tab. 3)

Tab. 3. Struktura čínského obchodu s KDR (2000 – 2017)

Skupina komodit (HS)	Čínský export do KDR (v % na celkovém objemu exportu)									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
84 – Reaktory, kotle, přístroje, nástroje mechanické	14,9	3,4	11,7	12,9	12,7	13,5	13,6	12,2	13,8	16,7
85 – Přístř. el. záznamu, reprodukce zvuku, TV obrazu	23,1	5,4	12,3	16,5	18,4	16,1	14,0	18,0	16,9	14,3
87 – Vozidla motorová, traktory, kola, aj vozidla	15,6	8,9	13,7	10,7	8,0	12,5	9,4	5,9	7,8	7,6
73 – Výrobky ze železa nebo oceli	2,4	5,4	5,0	5,7	6,3	4,7	6,5	5,2	4,7	7,1
64 – Obuv, kamaše apod., výrobky částí těchto výrobků	2,7	3,9	3,9	3,0	4,2	5,3	4,9	5,4	5,9	4,8
30 – Výrobky farmaceutické	3,2	3,5	3,6	3,7	3,5	2,5	2,9	2,6	3,1	4,4
39 – Plasty a výrobky z nich	2,0	3,5	4,0	5,0	4,1	3,7	3,8	3,6	3,4	4,3
94 – Nábytek, lůžkoviny, svítidla, stavby montované	1,2	1,2	1,7	1,8	1,9	2,0	2,5	3,7	3,4	3,2
Celkem (v mil. USD)	234,6	321,2	473,4	826,7	837,5	948,8	1362,2	1408,7	992,5	970,0

Skupina komodit (HS)	Čínský import z KDR (v % na celkovém objemu importu)									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
81 – Kovy obecné ost., cementy, výrobky z nich	17,7	16,3	17,2	12,4	10,9	17,6	18,0	27,8	36,2	57,4
74 – Měď a výrobky z mědi	18,3	29,9	51,9	50,6	54,9	33,8	34,4	49,5	46,6	21,9
26 – Rudy kovů, strusky, popely	62,8	52,7	31,0	26,8	11,5	13,2	16,8	18,8	10,1	12,8
27 – Paliva, oleje a výrobky, látky, živočišné vosky	NA	NA	NA	9,6	20,5	33,0	27,7	2,2	5,1	6,0
44 – Dřevo, uhlí dřevěné, výrobky dřevěné	1,2	1,0	1,3	1,8	1,9	2,1	2,7	1,7	1,0	0,8
Celkem (v mil. USD)	1583,9	1136,4	2505,7	3162,0	3527,1	2745,7	2811,6	2627,4	2085,0	3290,0

Zdroj: UN COMTRADE (2019)

Obr. 3. Čínský obchod s KDR 2006 – 2017; Zdroj: UN COMTRADE (2019).

Čínské působení v Kongu nemá jen čistě ekonomický rozměr, ale zasahuje také do oblasti bezpečnosti. Čína poskytuje konžské armádě (*Forces Armées de la République Démocratique du Congo*, FARDC) pravidelné dodávky zbraní, ozbrojených vozidel a podílí se také na jejím výcviku. Vojenský průmysl je jedním z nejdynamičtějších odvětví čínské ekonomiky a rozvojové země, z nich především ty v Africe, jsou pro Čínu důležitými obchodními partnery a cíli exportu čínských zbraní. Přestože v roce 2003 bylo na KDR uvaleno zbrojní embargo, byl v březnu 2008 na základě Rezoluce Rady bezpečnosti 1807 umožněn import zbraní a výzbroje pro konžskou vládu po předchozím upozornění sankční komise. Podle Bromleyho a Holtona (2010, pp. 6-7) však ne ve všech případech dodávek zbraní do KDR Čína předem komisi informovala. Díky dodávkám zbraní si zajistili čínští aktéři v Kongu vojenskou podporu ze strany konžské armády v případě napadení povstaleckými skupinami, které operují především na východě země v oblastech těžby nerostných surovin (Holslag 2010).

Čína se angažuje také v misích OSN na udržování míru v KDR. Více než dvě stovky čínských vojáků bylo vysláno do Konga v rámci misí OSN do oblasti Jižního Kivu. Ačkoli je čínská účast na operaci MONUC (United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of Congo) důležitá, čínským jednotkám se nedařilo koordinovat svou činnost s evropskými vojsky (Holslag 2010), což podle Shinna (2008, p. 177) vytvářelo dojem, že cílem Číny není udržet mír v zemi, ale pouze zajištění bezpečné exploatace zdrojů. Mírová mise MONUC byla v roce 2010 nahrazena novou misí MONUSCO, ve které Čína participovala v roce 2017 vysláním 13 expertů a 221 vojáků (Huang 2017), přičemž participace na misi je v souladu s širší čínskou strategií angažovanosti v mírových operacích OSN na africkém kontinentu a jejími snahami prezentovat se jako odpovědná mocnost. Od roku 2009 se Čína rovněž angažovala v konžském mírovém procesu pomocí podpory regionálních instrumentů a aktérů, především Africké unie (Curtis 2013, p. 559).

Diskuse

Předkládaná studie si kladla za cíl identifikovat strategie a zájmy čínských aktérů v KDR a zhodnotit, zda se jedná v případě čínsko-konžských vztahů o snahu Číny o (re)kolonizaci Afriky, nebo o vzájemně prospěšné partnerství. Čínští aktéři používají při svém pronikání na africký kontinent různé strategie, z nichž nejvýznamnější je uzavírání kontraktů typu „infrastruktura za zdroje“, což je v souladu s konceptem *soft power* (Nye 2009). Kromě ekonomických faktorů čínsko-konžská spolupráce však zahrnuje také bezpečnostní a politické aspekty a s postupem času se čím dál více diverzifikuje. Spolupráce v oblasti ekonomické však stále převažuje, objem vývozu i dovozu narůstá. Čínsko-konžské vztahy jsou nadále určovány tzv. kontraktem století, který uzavřela Kabilova vláda s Čínou v roce 2008. Tento kontrakt provázela řada kontroverzí, včetně kritiky ze strany mezinárodních nevládních organizací, která směřovala na netransparentnost celé dohody a její nevýhodnost pro KDR. V souladu s dalšími autory (Marysse a Geenan, 2009, Kabemba 2016) lze konstatovat, že konžská vláda nebyla schopná vyjednat výhodnější podmínky a v podobě, která byla odsouhlasena, dohoda byla spíše výhodnou pro čínské aktéry. Její naplňování je provázeno řadou problémů, jako je neočekávaný pád cen nerostných surovin, především mědi, nebo snížení odhadů zásob nerostných surovin v KDR, kvůli kterým kontrakt není pro Čínu tak jednoznačně výhodný, jak se na první pohled zdálo. Rovněž infrastruktura, která byla již vystavěna, nedosahuje předpokládaného rozsahu ani kvality. Přestože nadále převládá nekoloniální struktura vzájemného čínsko-konžského obchodu, kdy z Konga jsou vyváženy především nerostné suroviny a dováženy výrobky a spotřební zboží, nelze vzájemný vztah redukovat na vlnu „druhého kolonialismu“, jak naznačuje Vandaele (2008). Pro konžskou vládu znamenalo uzavření kontraktu především příležitost pro získání prostředků na výstavbu infrastruktury včetně nemocnic nebo škol, ze kterých by mohli profitovat místní obyvatelé, a tedy v souladu s konceptualizací Lumumby-Kasonga (2011) by se mohlo jednat o vzájemně prospěšné partnerství. Získání podobných půjček z jiných zdrojů bylo totiž pro konžskou vládu obtížné. Analogicky dovoz levného

čínskému zboží znamená pro obyvatele KDR, kteří mají nižší kupní sílu, také příležitost opatřit si výrobky, které by jinak pro ně byly nedostupné (Haroze 2011). Čína je bezesporu motivována především svou potřebou nerostných surovin, z nichž se velké množství nalézá na území KDR. Přestože samotné uzavírání nevýhodných ekonomických smluv a udělování koncesí na exploataci nerostných zdrojů jsou znaky neokolonialismu (Haag 2011), nelze konstatovat, že by ekonomický a politický systém Konga byl kontrolován zvenčí (Nkrumah 1965). Kabilova vláda si byla dobře vědoma příležitosti k posílení vlastní legitimacy prostřednictvím uzavření čínsko-konzské dohody. Čína používá strategie, pomocí kterých se snaží zajistit si přístup k nerostným surovinám a jedná tak spíše jakožto pragmatický aktér než jako koloniální mocnost. Proto lze čínské působení v Africe chápat v souladu s navrhovaným třetím přístupem (Asongu 2016), kdy čínské strategie jsou dávány do souvislosti s globalizačními procesy a partnerství mezi Čínou a KDR je považováno za alternativu ke spolupráci se západními zeměmi. Vzhledem k externím faktorům, jako je pád cen nerostných surovin na světových trzích, Čína nakonec z kontraktu neprofitovala do takové míry, jak bylo očekáváno a naopak konzská vláda získala velice potřebné investice do infrastruktury v zemi. Vzhledem k těmto faktorům lze tedy konstatovat, že spíše než neokoloniální exploatace ze strany Číny to byly neschopnost konzské vlády dojednat výhodné podmínky dohody a kontrolovat její implementaci, které mohou za celkovou nepřilíh velkou úspěšnost projektu a nevýhodnost dohody pro KDR.

Závěr

Role Číny v Africe je široce diskutovaným tématem nejen posledních let vzhledem k dynamickému nárůstu objemu obchodu mezi Čínou a africkými státy, masivním investicím ze strany Číny do infrastruktury v Africe a také k poměrně kontroverzním okolnostem těžby nerostných zdrojů na kontinentu. Předkládaná studie se zabývá současnými čínsko-konzskými vztahy a zaměřuje se nejen na spolupráci v oblasti ekonomické, ale také na aspekty politické a bezpečnostní. Jak je patrné z příkladu KDR, Čína se účastní mírových misí OSN s cílem dosáhnout bezpečnosti v regionu, což je v souladu s jejími vlastními ekonomickými zájmy. Participace na mírových misích společně s čínskými diplomatickými snahami jsou signálem, že se Čína snaží působit jakožto odpovědná světová mocnost a úzce spolupracuje s multilaterálními institucemi, což dokládá její ochota opětovně vyjednat dohodu s Kongem po zásahu MMF, ale také její spolupráce s Africkou unií při řešení konzského konfliktu.

Současné ekonomické vztahy jsou nadále určovány tzv. „kontraktem století“ a dynamicky narůstajícím objemem vzájemné obchodní výměny. I přes neokoloniální charakter struktury exportu a importu a jisté nevýhodnosti čínsko-konzské smlouvy pro konzského partnera nelze označit vztahy mezi zeměmi za neokoloniální. Spíše se tedy jedná o snahy o vytvoření vzájemně prospěšného partnerství, ze kterého by oba aktéři dosáhli co největšího zisku. V případě Číny se jedná o přístup k nerostným surovinám a v případě KDR pak především nezávislost na západních státech a institucích v oblasti investic a půjček k financování rozličných projektů, posílení legitimacy a samotný rozvoj v oblasti ekonomické a výstavby infrastruktury. Vzhledem k tomu, že lze předpokládat přetrvávající potřebu dovozu surovin do Číny, bude zajímavé sledovat pokračování strategií, které Čína v Africe používá jak v ekonomické tak bezpečnostní oblasti. Pro další výzkum daného tématu se nabízí především srovnání čínských strategií v KDR s dalšími africkými zeměmi, orientovanými především na vývoz surovin, jako je např. Angola, Zambie nebo Gabon.

Literatura

- ADDIS, A. K., ZUPING, Z. 2018: Criticism of neo-colonialism: Clarification of Sino-African cooperation and its implication to the west. *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 16(4), 357-373. DOI: <https://doi.org/10.1080/14765284.2018.1521593>.
- ALDEN, C. 2005: China in Africa. *Survival*, 47(3), 147-164. DOI: <https://doi.org/10.1080/00396330500248086>.

- BBC 2012: *African Union opens Chinese-funded HQ in Ethiopia*. London (BBC). Retrieved from: <https://www.bbc.com/news/world-africa-16770932>.
- BRESLIN, S. 2011: Soft Notion of China's „Soft Power“. *Chatham House. Asia Programme Paper: ASP PP 2011/03*. Retrieved from: http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Asia/0211pp_breslin.pdf.
- BROMLEY, M., HOLTON, P. 2010: Arms transfers to the Democratic Republic of the Congo: Assessing the system of arms transfer notifications, 2008–10. *SIPRI Background Paper*. Retrieved from: <https://www.files.ethz.ch/isn/123005/SIPRIBP1010a.pdf>.
- CORKIN, L., BURKE, C., DAVIES, M. 2008: *China's Role in the Development of Africa's Infrastructure*. Washington (Centre for Chinese Studies, Stellenbosch University). Retrieved from: <https://www.sais-jhu.edu/sites/default/files/China%27s-Role-in-the-Development-of-Africa%27s-Infrastructure.pdf>.
- CROLL, P. J., LEBZIEN, A., PAES W.-C. 2008: „Yellow Imperialism“ or „Successfull Wealth Creation Formula“? How the Trade in Natural Resources is Changing Chinese – African Relations. *BICC Focus 7*. Retrieved from: https://www.bicc.de/uploads/tx_bicctools/focus_7_china.pdf.
- CURTIS, D. 2013: China and the Insecurity Development in the Democratic Republic of Congo (DRC). *International Peacekeeping*, 20(5), 551-569. DOI: <https://doi.org/10.1080/13533312.2013.853950>.
- DAVIES, M. J. 2008: Special Economic Zones: China's Developmental Model Comes to Africa. In Rotberg, R. ed. *China into Africa. Trade, Aid, and Influence*. (Brookings Institution Press), pp. 137-154.
- DONELLI, F., LEVAGGI, A. G. 2016: Becoming Global Actor: The Turkish Agenda for the Global South. *Rising Powers Quarterly*, 1(2), 93-115.
- DROGENDIJK, R., BLOMKVIST, K. 2013: Drivers and Motives for Chinese Outward Foreign Direct Investments in Africa. *Journal of African Business*, 14(2), 75-84. DOI: <https://doi.org/10.1080/15228916.2013.804320>.
- DU PLESSIS, A. 2014: The Forum on China– Africa Cooperation, Ideas and Aid: National Interest(s) or Strategic Partnership? *Insight on Africa*, 6(2), 113-130. DOI: <https://doi.org/10.1177/0975087814535440>.
- ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT 2017: *Democracy Index 2017. Free Speech Under Attack*. London, New York, Hong Kong (EIU). Retrieved from: https://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/Democracy_In-dex_2017.pdf.
- FIJAŁKOWSKI, L. 2011: China's „Soft Power“ in Africa. *Journal of Contemporary African Studies*, 29(2), 223-232. DOI: <https://doi.org/10.1080/02589001.2011.555197>.
- THE FUND FOR PEACE 2019: *Fragile States Index 2019*. Washington D.C. (The Fund for Peace). Retrieved from: <https://fragilestatesindex.org/country-data/>.
- GLOBAL WITNESS 2011: *China and Congo: Friends in Need*. London (Global Witness). Retrieved from: https://site-media.globalwitness.org/archive/files/library/friends_in_need_en_lr.pdf.
- GOVERNMENT OF CHINA 2006: *Chinas's African Policy. Government of China*. Retrieved from: http://www.gov.cn/misc/2006-01/12/content_156490.htm.
- HAAG, D. 2011: *Mechanisms of Neo-colonialism. Current French and British influence in Cameroon and Ghana*. Barcelona (Institut Català Internacional per la Pau). Retrieved from: http://icip.gencat.cat/web/.content/continguts/publicacions/workingpapers/2011/ariux/wp_2011-6_ing.pdf.
- HAROZ, D. 2011: China in Africa: Symbiosis or Exploitation? *Fletcher Forum of World Affairs*, 35(2), 65-88.
- HELLENDORFF, B. 2011: *China and DRC: Africa's Next Top Models?* Lovain (UCL). Retrieved from: <http://www.uclouvain.be/cps/ucl/doc/pols/documents/NA13-INBEV-ALL.pdf>.
- HOLSLAG, J. 2010: China's True Intentions in Congo. *Harvard International Review*. Retrieved from: <http://hir.harvard.edu/china-s-true-intentions-in-congo>.
- HUANG, C. 2017: *Providing for Peacekeeping*. [cit. 2018-10-18] Washington D.C., St. Lucia/Brisbane (George Washington University, University of Queensland). Retrieved from: <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-china/>.

- HUMAN RIGHTS WATCH 2018: *Democratic Republic of Congo. Events of 2018*. New York (HRW). Retrieved from: <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/democratic-republic-congo#3e3f45>.
- JANSSON, J., BURKE, C., JIANG, W. 2009: *Chinese Companies in the Extractive Industries of Gabon & the DRC: Perceptions of Transparency*. Stellenbosch (Centre for Chinese Studies, University of Stellenbosch). Retrieved from: <https://eiti.org/document/chinese-companies-in-extractive-industries-of-gabon-drc-perceptions-of-transparency>.
- JANSSON, J. 2011: *The Sicomines Agreement: Change and Continuity in the Democratic Republic of Congo's International Relations*. Johannesburg (South African Institute of International Affairs). Retrieved from: https://www.africaportal.org/documents/6884/sa-iaa_OP_97.pdf.
- JANSSON, J. 2013: The Sicomines agreement revisited: prudent Chinese banks and risk-taking Chinese companies. *Review of African Political Economy*, 40(135), 152-162. DOI: <https://doi.org/10.1080/03056244.2013.762167>.
- KABEMBA, C. 2016: China-Democratic Republic of Congo Relations: From a Beneficial to a Developmental Cooperation. *African Studies Quarterly* 16(3-4), 73-87.
- KOHLBACHER, F. 2006: The Use of Qualitative Content Analysis in Case Study Research. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 7(1). Retrieved from: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/75/153#g42>.
- LANDRY, D. G. 2018: The risks and rewards of Resource-for Infrastructure deals: Lessons from the Congo's Sicomines Agreement. *China-Africa Research Initiative. Working Paper no. 16*. Retrieved from: <https://static1.squarespace.com/static/5652847de4b033f56d2bdc29/t/5bf342adf950b7e9e0dd988d/1542668974304/WP+16+-+Sicomines+-David+G.+Lan-dry.pdf>.
- LANGAN, M. 2016: Virtuous power Turkey in sub-Saharan Africa: the 'Neo-Ottoman' challenge to the European Union. *Third World Quarterly*, 38(6), 1399-1414. DOI: <https://doi.org/10.1080/01436597.2016.1229569>.
- LUMUMBA-KASONGO, T. 2011: China-Africa Relations: A Neo-Imperialism or a Neo-Colonialism? A Reflection. *African and Asian Studies*, 10, 234-266. DOI: <https://doi.org/10.1163/156921011X587040>.
- MAIZA-LARRARTE, A., CLAUDIO-QUIROGA, G., 2019: The impact of Sicomines on development in the Democratic Republic of Congo. *International Affairs*, 95(2), 423-446. DOI: <https://doi.org/10.1093/ia/iiz001>.
- MARYSSE, S, GEENEN, S. 2009: Win-win or unequal exchange? The case of the Sino-Congolese cooperation agreements. *Journal of Modern African Studies*, 47(3), 371-396. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0022278X09003978>.
- MOYO, S. 2016: Perspectives on South-South Relations: China's Presence in Africa. *Inter-Asia Cultural Studies*, 17(1), 58-67. DOI: <https://doi.org/10.1080/14649373.2016.1138615>.
- NKRUMAH, K. 1965: *Necolonialism. The Last Stage of Imperialism*. Londýn (Thomas Nelson & Sons, Ltd.).
- NYE, J. 1990: Soft Power. *Foreign Policy*, 80, 153-171.
- NYE, J. 2004: *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York (Public Affairs).
- NYE, J. 2009: Get Smart: Combining hard and soft power. *Foreign Affairs*, 88(4), 160-163.
- ÖZKAN, M. 2010: Turkey's Rising Role in Africa. *Turkish Policy Quarterly*, 9(4), 93-105.
- PIKNEROVÁ, L., ŠVĚDOVÁ, K. 2016: Japonská rozvojová spolupráce v Africe. *Mezinárodné vzťahy*, 14(4), 341-369.
- ROSELLE, L., MISKIMMON, A., O'LOUGHLIN, B. 2014: Strategic Narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84. DOI: <https://doi.org/10.1177/1750635213516696>.
- ROTBURG, R. ed. 2008: *China into Africa. Trade, Aid, and Influence*. Washington (Brookings Institution Press).
- RUDINCOVÁ, K. 2014: New Player on the Scene: Turkish Engagement in Africa. *Bulletin of Geography. Socio-Economic Series*, 25(25), 197-213. DOI: <https://doi.org/10.2478/bog-2014-0039>.
- SHINN, D. H. 2008: Military and Security Relations: China, Africa, and the Rest of the World. In: Rotberg, R. ed.: *China into Africa. Trade, Aid, and Influence*. Washington (Brookings Institution Press), 155-196.

- SICOMINES AGREEMENT 2008: Convention de Collaboration entre la Republique Democratique du Congo et la Societe Sinohydro Corporation Relative au Developpement d'un Projet Minier et d'un Projet d'Infrastructures en Republique Democratique du Congo. Retrieved from: <http://congomin.es.org/reports/276-convention-de-collaboration-sino-congolaise-groupe-ment-d-entreprises-chinoises-rdc-2008>.
- TARROSY, I. 2016: Indonesia in Africa: Revitalizing Relations. ASC Infosheet 29. African Studies Centre, Leiden. Retrieved from: <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/38988/ASCinfosheet29.pdf?sequence=1>.
- TAYLOR, I. 2008: Beyond the New „Two Whateverisms“: China`s Ties in Africa. *China aktuell - Journal of Current Chinese Affairs*, 38(3), 181-195.
- TAYLOR, I., XIAO, Y. 2009: A Case of Mistaken Identity: „China Inc.“ and Its „Imperialism“ in Sub-Saharan Africa. *Asian Politics & Policy*, 1(4), 709-725. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1943-0787.2009.01149.x>.
- UNDP 2018: *Human Development Report* [cit. 2018-14-12]. New York (UNDP). Retrieved from: <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/COD>.
- UN COMTRADE 2019: *International trade in goods and services based on UN Comtrade data* [cit. 2019-01-10]. London (Department for International Trade and the Department for Business, Energy and Industrial Strategy). Retrieved from: <https://comtrade.un.org/labs/dit-trade-vis/?type=C&year=2017&flow=2>.
- VANDAELE, J. 2008: China Outdoes Europeans in Congo. *Inter Press Service* [cit. 2018-11-18] Retrieved from: <http://www.ipsnews.net/2008/02/development-china-outdoes-europeans-in-congo/>.
- WANG, J., ZOU J. 2014: China Goes to Africa: a strategic move? *Journal of Contemporary African Studies*, 23(90), 1113-1132. DOI: <https://doi.org/10.1080/10670564.2014.898902>.
- WORLD BANK 2017: *Sub-Saharan Africa Trade Summary 2017 Data* [cit. 2018-11-27]. Washington D.C. (World Bank). Retrieved from: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/SSF/Year/LTST/Su-mmmary>.
- WORLD BANK 2018: *GDP per capita* [cit. 2018-11-27]. Washington D.C. (World Bank). Retrieved from: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?locations=CD>.
- WORLD BANK 2019a: World Integrated Trade Solution [cit. 2019-01-10]. Washington D.C. (World Bank). Retrieved from: <https://wits.worldbank.org/>.
- WORLD BANK 2019b: *China Export in thousand US\$ for all products Sub-Saharan Africa between 2000 and 2017* [cit. 2019-01-10]. Washington D.C. (World Bank). Retrieved from: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/StartYear/2000/EndYear/2017/TradeFlow/Ex-port/Indicator/XPRT-TRD-VL/Partner/SSF/Product/All-Groups#>.
- WORLD BANK 2019c: *China Import in thousand US\$ for all products Sub-Saharan Africa between 2000 and 2017* [cit. 2019-01-10]. Washington D.C. (World Bank). Retrieved from: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/StartYear/2000/EndYear/2017/TradeFlow/Im-port/Indicator/MPRT-TRD-VL/Partner/SSF/Product/all-groups#>.
- ZÁHOŘÍK, J. 2010: *Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace*. Praha (Lidové noviny).
- ZHIMIN, C., JUNBO, J. 2009: Chinese Provinces as Foreign Policy Actors. Occasional Paper no 22. *South African Institute of International Affairs*. Retrieved from: <https://saiia.org.za/research/chinese-provinces-as-foreign-policy-actors-in-africa/>.
- ŽENKA, J., KOFROŇ, J. 2012: *Metodologie výzkumu v sociální geografii - Případové studie*. Ostrava (Ostravská univerzita).

Adresa autorky

Mgr. Kateřina Ženková Rudincová, PhD.
 Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
 Přírodovědecká fakulta OU
 Chittussiho 10, 710 00 Ostrava
 Česko
katerina.zenkova@osu.cz